Dopuszczalność odstąpienia od zastrzeżonego w umowie rygoru określonej formy dla jej modyfikacji lub rozwiązania.

Na wstępie należy podkreślić, iż forma oświadczenia woli przewidziana dla zmiany lub rozwiązania umowy zawartej w formie pisemnej zastrzeżona jest pod rygorem *ad probationem*.

Zastrzeżenie, formy pisemnej bez rygoru nieważności, zgodnie z art. 73 i 74 KC ma ten skutek, że w razie niezachowania zastrzeżonej formy nie jest w sporze dopuszczalny dowód ze świadków ani dowód z przesłuchania stron na fakt dokonania czynności. Przepisu tego nie stosuje się, gdy zachowanie formy pisemnej jest zastrzeżone jedynie dla wywołania określonych skutków czynności prawnej (wyrok SN z 9.12.2005 r., III CK 307/05, niepubl.). W świetle zmian związanych wprowadzeniem w dniu 8 września 2016 r. tzw. formy dokumentowej, w/w wnioski winny dotyczyć również formy dokumentowej i elektronicznej.

Co jednak istotne, w orzecznictwie przyjmuje się, iż możliwym jest dokonanie czynności modyfikujących bez zachowania rygoru, który jest wymagany pierwotną umową w sposób nie powodujący następstw określonych w art. 74 par. 1 kc, tj. nie skutkujący zakazami dowodowymi. Czynności te dokonywane są w sposób de facto przeciwstawny wymogowi dochowania rygoru zastrzeżonego w umowie, a mimo to są w pełni skuteczne, a ich zastosowanie nie jest obarczone negatywnymi konsekwencjami.

Analiza przepisów kodeksu cywilnego prowadzi bowiem do wniosku, iż pomiędzy regułami zawartymi w art. 77 kc oraz zasadą swobody oświadczeń woli dochodzi do kolizji. Z jednej bowiem strony ustawa zawiera szczególne uregulowania co do możliwości kształtowania, zakończenia, wcześniej nawiązanego stosunku prawnego, z drugiej zaś przewiduje swobodę stron umowy w tym zakresie.

Jak wskazuje orzecznictwo sądów powszechnych, możliwym i często zasadnym jest przyznanie prymatu swobodzie umów przed regułami zawartymi w art. 77 KC.

Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 23 stycznia 2003 r., sygn. akt II CKN 1335/00.

Mimo wcześniejszego zastrzeżenia w umowie, że jej zmiany wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności, strony mogą odstąpić od przestrzegania tej formy, przyjmując określoną praktykę w postaci dokonywania zmian umowy także w inny, odpowiadający im sposób.

Wyżej wskazane orzeczenie jest o tyle istotne gdyż wskazuje na możliwość uchylenia się przez strony – przy niedochowaniu zastrzeżenia w przedmiocie formy umowy – nawet od rygoru nieważności takiej zmiany.

Motywy dla których w niektórych przypadkach należy przydać pierwszeństwo zasadzie swobody umów nad regułami określonymi w art. 77 KC, częstokroć motywowane jest potrzebą zapewnienia instrumentów właściwych dla zapewnienia szybkości prowadzonego obrotu gospodarczego.

Na uwagę zasługuje także pogląd (*vide* Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2015 r., sygn. akt II CSK 597/14), zgodnie z którym ocena konsekwencji niedochowania określonego w

00-556 Warszawa, Al. Róż 7/4
tel./fax. 022 622 99 66, 022 622 62 10
email: recepcja@marcinmaminski.com.pl
www.marcinmaminski.com.pl
Member of Five Star Law

RECOMMENDED BY:
FIVE STAR LAW
COMMERCIAL LAW | POLAND

umowie rygoru wiązać się będzie z analizą przedmiotową zmiany umowy, tj. ryzyko powstania negatywnych konsekwencji związanych z niezachowaniem formy nie wystąpi gdy zmiana nie odnosić się będzie do sfery praw i obowiązków stron z umowy.

Naszym zdaniem ocena dopuszczalności zmiany umowy w innej formie aniżeli pierwotnie przewidziana winna być dokona w sposób szczególnie wstrzemięźliwy. Prymat stosowania zasady swobody umów winien być każdorazowy konfrontowany z możliwymi do wywiedzenia przesłankami, dla których strony umowy zdecydowały się na zastosowanie określonego rygoru co do formy. W tle bowiem zamieszczenia w umowie określonego rygoru co do formy zmiany/rozwiązania tejże umowy pozostaje interes stron postulujących taki zapis. Częstokroć związane jest to z potrzebą zapewnienia określonego poziomu bezpieczeństwa umownego, polegającego na zweryfikowaniu, że oświadczenie woli drugiej strony umowy w rzeczywistości zostało złożone. Weryfikacja taka następuje np. poprzez analizę własnoręcznego podpisu strony.

W konsekwencji, trudno bezwarunkowo zaakceptować takie myślenie, że niezależnie od pierwotnie czynionych ustaleń co do rygoru zmiany umowy, *per saldo* rygor taki może zostać przemieniony bez jakichkolwiek konsekwencji lub chociażby konsekwencji zastrzeżonych takim rygorem. Naszym zdaniem, możliwym byłoby przyjecie takiego rozwiązania - z całą uciążliwością dotyczącą trudności dowodowych w tym zakresie – w sytuacji, gdy cel stojący za zastrzeżeniem określonego wymogu co do formy z umowy , zostałby spełniony i skonsumowany przez inny format zmiany umowy, względnie jej rozwiązania.

Zagadnienie z racji swojej wielowątkowości winno być analizowane w otoczeniu indywidualnych okoliczności. Niemniej dopuszczalnym zabiegiem – naszym zdaniem – byłaby sama zmiana umownych regulacji co do rygoru zmiany umowy w formie ujętej w umowie i konsekwentne ustalenie *pro futuro* stosowanie nowych zasad dotyczących zmian/rozwiązania umowy

Zwraca się jednocześnie uwagę, w związku ze zmianą KC, obowiązującą od 8 września 2016 r., na brzmienie art. 77 KC , tj. *Jeżeli umowa została zawarta w formie pisemnej, dokumentowej albo elektronicznej, jej rozwiązanie za zgodą obu stron, jak również odstąpienie od niej albo jej wypowiedzenie wymaga zachowania* ***formy dokumentowej****, chyba że ustawa lub umowa zastrzega inną formę.*

Przy braku zastrzeżeń umownych lub wynikających z ustawy każdą umowę można wypowiedzieć lub od niej odstąpić zachowując formę dokumentową (szczególną formę czynności prawnych, inna od formy pisemnej i elektronicznej). Zapis ten nie dotyczy zmiany umowy.

Rafał Rozwadowski, adwokat
Kancelaria Mamiński i Wspólnicy

Sławomir Szewczyk, aplikant adwokacki
Kancelaria Mamiński i Wspólnicy